

СТАНОВИЩЕ

за научноизследователската и преподавателска дейност на доц. д-р Албена Димитрова Василева-Йорданова, единствен кандидат в обявения от Софийския университет „Св. Климент Охридски” конкурс за заемане на академичната длъжност „професор” по професионално направление 2.1 Филология (Френско езикознание), обявен в ДВ, бр. 16 от 24.02.2012 г.

От члена на научното жури, проф. д-р Милена Попова, Катедра по испанистика и португалистика при ФКНФ на Софийския университет „Св. Климент Охридски”

Документацията, представена прецизно и професионално от доц. Василева за участие в конкурса, проследява не само университетската ѝ кариера като щатен преподавател в Катедра „Романистика”, но и отразява еволюцията на научните ѝ възгледи и интереси. Проследих с голям интерес тази еволюция и смяната на теоретичните акценти, тъй като неволно провеждах паралели с насоките на собственото ми научно развитие. Съдбата на преподавателите по морфосинтаксис и синтаксис в известна степен е сходна. Първо вниманието се фокусира върху формалните и семантичните характеристики на синтагмите и изреченията. Това е задължителната част от синтактичния анализ, без която не може. Показателно в този смисъл е, че първият дисертационен труд на Албена Василева е посветен на изграждането на номиналната синтагма. В учебното помагало „Въпроси по френски морфосинтаксис. Модул I: Фразовите структури” обект на анализ е структурирането на простото и сложното изречение във френския език.

Изречението обаче има двойствен характер. То е едновременно номинативна и комуникативна единица. С него се навлиза в света на комуникацията, на социалното взаимодействие, поради което синтактичната теория постепенно се ориентира към включването на прагматичните и социални параметри на изказа. Така при доц. Василева е симптоматичен

преходът от синтагматиката на изречението към изследването на функционалната природа на междуметието. Трябва да отбележим, че интересът към дискурсивните думи, към прагматичните индикатори се оказва ключов фактор за развитието на лингвистичната прагматика. В този смисъл переходът от междуметието към обидното слово в научната продукция на кандидатката е съвсем закономерен. Стремешът ѝ да изследва езика в реалните условия на неговото функциониране обуславя включването на разнообразни текстове от различни комуникативни ситуации и професионални сфери. Съответно автентичността и разнородността на емпиричния материал ѝ налагат необходимостта от гъвкав и холистичен изследователски подход, който се приближава максимално до динамичната и многоаспектна същност на езика. Именно такъв подход избира доц. Василева в монографичния си труд „Обидното слово в българския и във френския език”, написан специално за конкурса. Благодарение на отличната си професионална подготовка, широката библиографска осведоменост и дългогодишния си опит тя успява да намери точния баланс при представянето на различните аспекти на обидното слово.

Темата на труда е изключително актуална и е формулирана по начин, който позволява да се включат в полето на анализ най-новите теоретични постижения, свързани с развитието на прагматиката, анализа на дискурса и социолингвистиката, в рамките на които се наблюдава изместване на интереса от формалните параметри към семантичните, прагматичните и социокултурни измерения на семиозиса. Интересно е, че логиката на изложение в работата не следва еволюцията на епистемичните подходи от форма към съдържание, а е по-близо до логиката на диахронното развитие на самите езиковите категории - от комуникативно съдържание към форма. Такова структуриране на работата е удачно и максимално улеснява провеждането на анализа на езиковите механизми на обидата в съответствие с реалните условия на употреба.

Друг важен момент, който заслужава внимание, е дефинирането на понятието *обида* в Първа част от лексикографска, психологическа, юридическа и богословска гледна точка, което позволява да се открият релевантните аспекти на функционалната семантика на това понятие, като впоследствие те се експлицират чрез формулираните от авторката семантични модели в духа на А. Вежбицка. Подобна перспектива позволява експресивният речев акт *обида* да бъде анализиран в по-широк комуникативен и културен контекст, в който се отчитат социалните роли на участниците, социокомуникативните и културни норми, характерни за съответния език. Подобна интердисциплинарност и холистичност са в съзвучие с най-новите тенденции, характерни за лингвистичния анализ в началото на XXI век. На преден план излиза принципът на допълнителността на Н. Бор, според който данните, получени от анализа на обекта с помощта на различни инструменти и концепции, взаимно се допълват и позволяват да се проникне по-дълбоко в същността му. Така например семантичният анализ и моделирането на емоционалните състояния при обидата, осъществени от авторката, в Глава 2 на Първа част, се оказват релеватни и съотносими с юридическите постановки, представени в Глава 1 на същата част.

В края на Първа част са представени и коментирани подробно различните български и френскоезични изследователски подходи. Тук е мястото да отбележим значението на обширната и актуална библиография, а също така на огромния емпиричен материал, системно събиран от изследователката в течение на няколко години и анализиран подробно във Втора и Трета част на труда. Намирам за сполучливо включването на коментари от дискуссионни форуми и сайтове в електронните ресурси, тъй като те са автентични и симптоматични за културните нагласи и стереотипи на участниците в комуникацията. За мен особен интерес представляват примерите, в които отрицателните конотации присъстват в

пресупозиционната основа на индиректните речеви актове на обида. Например на стр. 181 „българските политически мъже – и жени, де” или на стр. 182 „На един мъж би отивало такова самочувствие, но на една жена – не”; на стр.199 „ На един премиер обаче – пък бил той и български – му отива да бъде джентълмен”. В този смисъл е много ценна идеята корпусът на двата езика да стане достъпен онлайн, тъй като това би дало възможност богатият му потенциал: експлицитен и имплицитен, да се разработи в различни насоки.

Във Втора част на изследването се осъществява класификация на обектите на обидното слово въз основа на семиотичната триада на Ч. Пърс: репрезентамен, обект, интерпретант, а в Трета част се анализират формалните средства за изразяване на обида. Убедителна е тезата на авторката, че отвореният и динамичен характер на модела на Пърс дава възможност за творческа интерпретация и раширява перспективите на анализ. В този смисъл Албена Василева успява да систематизира синтаксиса, семантиката и прагматиката на обидата, като ги ситуира в рамките на социалните, психологически и културни измерения на комуникацията.

В заключението резултатите от емпиричния и теоретичен анализ са изведени в няколко групи, свързани със структурно-семантичния анализ на речниковите дефиниции на обидата, с концептуализацията на нейната модалност, с ролята ѝ в междуличностното и групово общуване, с надграждане на теоретичните концепции по темата и с класификацията на семантичните и формални модели на обидното слово. Логиката на представянето на резултатите отразява постапното осъществяване на основната цел на работата, а именно разкриването на механизмите на функциониране на обидното слово в българския и френския език въз основа на антропоцентричен и комплексен изследователски подход, който адекватно отразява езиковата същност. Сред многото достойнства на

осъществения анализ бих искала да открия великолепия стил и тънкия изследователски усет, с които авторката подхожда към анализа на поставените проблеми.

Представеният труд е убедително доказателство за това, че еволюцията на теоретичните възгледи на авторката е осъществена в правилната и единствено възможна посока, която позволява да се изведе непротиворечив и работещ изследователски модел. Напълно споделям тезата на Албена Василева, че лингвистът не трябва да се капсулира в тясно професионалните си интереси, а трябва да осмисли функционирането на езика в рамките на съотношението на език и мисъл, език и култура, език и общество. Това дава възможност да се преосмисли ролята на филологията и обществената ѝ значимост в контекста на многоезичието и културното многообразие, а също така да се изведе на преден план фигурата на филолога като медиатор в превода на езици и култури, като отговорна и социално ангажирана личност. Творческата и научна биография на Албена Василева убедително илюстрират актуалността и перспективността на професионалната ѝ позиция. Отвореният характер на ръководения от нея Център за межкултурна комуникация и медиация, огромният брой курсове в магистърски и бакалавърски програми в национален и международен мащаб, многобройните публикации в престижни международни издания и експертното ѝ участие в редица отговорни институции бележат основните етапи на движението в избраната посока.

Креативното мислене на доц. Василева, интересът ѝ към новаторските практики намират изява и в разработването на дистанционни и електронни форми на обучение. Така например за участие в конкурса са представени пет модула за дистанционно обучение с научно-приложен характер, ориентирани към оптимизация на дидактичния процес.

научна биография на Албена Василева убедително илюстрират актуалността и перспективността на професионалната ѝ позиция. Отвореният характер на ръководения от нея Център за межкултурна комуникация и медиация, огромният брой курсове в магистърски и бакалавърски програми в национален и международен мащаб, многобройните публикации в престижни международни издания и експертното ѝ участие в редица отговорни институции бележат основните етапи на движението в избраната посока.

Креативното мислене на доц. Василева, интересът ѝ към новаторските практики намират изява и в разработването на дистанционни и електронни форми на обучение. Така например за участие в конкурса са представени пет модула за дистанционно обучение с научно-приложен характер, ориентирани към оптимизация на дидактичния процес.

Като имам предвид теоретичния потенциал и значимите приноси на предложения хабилитационен труд, а също така последователността, системността и хармоничността на цялостната професионална дейност на доц. Василева, смятам, че тя напълно заслужава да заеме академичната длъжност „професор” и препоръчвам кандидатурата ѝ на уважаемото жури.

3 юли 2012 г.

София

Автор на становището и член на журито:

проф. д-р Милена Попова / /